

forhold der under påberåbelse af statens sikkerhed kan begrunde den restriktive arkivpraksis og vil mene at klausuleringerne først og fremmest skyldes indenrigspolitiske og bureaukratiske hensyn, eller som han formulerer det, en tyndhudet, men grundlæggende misforstået frygt hos politikere og embedsmænd for kritik og kontrovers omkring sikkerhedspolitikken. Fra professor Knut Einar Eriksen – ekspert på norsk NATO-politik – får vi en systematisk og længe savnet komparation mellem arkivpraksis i en række lande, med en redegørelse for de bestræbelser der i 1988 førte til liberalisering af nedgraderingsbestemmelserne i Norge. Man bemærker at ressourceproblematikken har været et afgørende incitament for at arkivværket stillede sig forrest i kampagnen – hvor argumentet herhjemme har været det modsatte, nemlig at en liberalisering ville føre til et run på arkiverne, som man ikke ville have kapacitet til at honorere. I det hele taget er det tankevækkende at se det norske Riksarkiv som en progressiv kraft i arkivpolitikken, med dygtighed og held til at gennemføre store dele af sine forslag. Også på dette punkt kunne man ønske sig mere af »norske tilstande« i Danmark.

Det er utvivlsomt, at registerfrygten er en del af forklaringen på de skærper i adgangen til arkiverne der blev gennemført i slutningen af 70'erne – at beskyttelsen imod bl.a. edb-misbrug altså har haft en meget uheldig afsnitning på historikernes arbejdssituation. *Landsarkivar Grethe Ilsøe* tager problemet om den såkaldte »etiske kassation« op, med fremhævelse af at truslen imod arkiverne vil være afgørende bestemmende for hvor langt arkivvæsenet tør gå i en liberalisering. Men først og fremmest er hendes indlæg et forfriskende bud på en ny arkivpraksis. Hun foreslår således offentlighedsloven anvendt også på sager før 1971, hertil de almindelige adgangsfrister nedsat til 30 år, og etableringen af et tilgængelighedsnævn, udenfor Rigsarkivet, men sammensat af de berørte instanser, der skal behandle ansøgninger om adgang til stadig lukkede sager. Desværre ser det ud til at forslaget er en enlig svale i det overvejende konservativt indstillede arkivarmiljø.

Vandkunstens debutnummer er blevet fulgt op af temahæfter vedr. omvæltningerne i Østeuropa og om den 9. april 1940. Holder redaktionen linjen og første årgangs niveau, kan historikerne glæde sig over at have fået et nyt og anderledes tidsskrift af kvalitet.

Hans Kirchhoff

Scotland and Scandinavia 800-1800, ed. Grant G. Simpson (University of Aberdeen, The Mackie Monographs I) Edinburgh, John Donald Publishers, 1990, x + 154 pp. £ 20.00 (indb.).

Det første Mackie Symposium om Skotlands forbindelser med udlandet afholdtes i Aberdeen i september 1987 med skotsk-skandinavisk vevselvirkning igennem et årtusinde som emne. Der er ikke tilstræbt fuldstændig dækning af feltet – det ville have krævet en bog af helt andre dimensioner – men man har villet pege på områder, hvor videre forskning vil kunne lønne sig.

Bindet, der gengiver symposiets akter, indledes med et elegant causeri af Magnus Magnusson om Vikingetiden, medens Rosemary Power diskuterer de norrøne sagaers meddelelser om Skotland, hvorved især forstås øerne rundt om Skotland (Man, Hebriderne, Orkney og Shetland). Brian Smiths artikel om

Shetland, Skandinavien og Skotland 1300-1700 undersøger administration, jordejendom og handel i øgruppen og viser hvorledes fremmede, fx. den norske eller skotske stats repræsentanter, måtte tilpasse sig Shetlands daglige virkelighed. Som det sidste bidrag om det tidligere Norgesvælde gennemgår professor Troels Dahlerup ikke-residerende biskopper af Orkney og deres virke i Skandinavien og Østersøområdet omkring 1400.

De to parallelle foredrag om konge, adel og borge i senmiddelalderens Danmark (Rikke Agnete Olsen) og Skotland (Geoffrey Stell) indeholder hver for sig mange interessante betragtninger; men man kunne ønske, at arrangørerne i højere grad havde vejledet forfatterne om hvilke spørgsmål man ville have belyst.

Dr. Ditchburn giver en nyttig oversigt over skotsk-skandinavisk handel i senmiddelalderen; med rette finder han, at Skotlands handel med Norge fortjener mere opmærksomhed, idet Skotland efter indførselen af vanddrevne save i Norge kort før 1500 i stigende grad hentede sit tømmer i Norge (den uidentificerede lokalitet 'Salisbourgch', note 70a, er vistnok Sarpsborg). Også til Østersøhandelen kan mere materiale fremdrages, fx. de ældste Øresundstoldregnskaber (1497, 1503 og 1528). Ganske vist anfører de hverken bestemmelsessted, afgangshavn, ladning eller klareringsdag; men de fortæller hvilke skotske skippere og byer tog del i Østersøfarten. Temaet skotsk handel på Norge uddybes af Arnvid Lillehammer på grundlag af toldregnskaber fra Ryfylke nord for Stavanger i første halvdel af 17. årh.: Skotland havde brug for tømmer og leverede til gengæld korn, enten af egen avl eller indkøbt i Østersøområdet.

Som bekendt tjente mange skotske lejetropper under de svenske konger i 16.-17. årh., hvilket er Alf Åbergs emne. Et af de kendteste regiment er Mackay's, der havde været i dansk tjeneste fra 1626 (ikke marts 1628 som anført p. 93, ej heller deltog regimentet i slaget ved Lutter am Barenberge, som sammesteds henføres til 1638 i stedet for 1626). Desværre har forf. ikke haft adgang til James A. Falton's utrykte disputats 'Scottish Mercenaries in the service of Denmark and Sweden 1626-1632' (University of Glasgow 1972). Beslægtet med Åbergs emne og i kronologisk forlængelse deraf er Göran Behres 'Gothenburg in Stuart War Strategy 1649-1760', hvorved tænkes på byens rolle som base og hovedkvarter for planlagte invasioner af Skotland.

Fredeligere forbindelser undersøges af John Simpson i bidraget om intellektuelle kontakter mellem Skotland og Skandinavien (især Sverige og Danmark) i 18. årh., og som en art konklusion bringes Lee Soltows sammenligning af formue i form af privat jordejendom på begge sider af Nordsøen i 17.-18. årh. Der var store sociale forskelle mellem de besiddende, og forf. rejser til sidst spørgsmålet, om ikke netop den manglende lighed satte adelen i stand til at forbedre dyrkningsmetoderne og samtidig være mæcener for videnskab og kunst? eller ville en større lighed (og dermed højere dannelsesniveau) havde skabt flere selvejere med større udbytte af landbruget? Spørgsmålet er væsentligt, men kan ikke endnu besvares uden dybtgående undersøgelser på begge sider af Nordsøen.

Alt i alt er det et meget tankevækkende bind, hvor man blot savner et bidrag om de mange skotske foretagere i 17.-18. årh.s Sverige. Målet var som nævnt bl.a. at vise vejen for kommende forskning, og det har man nået. Arrangøren, Dr. Grant G. Simpson, har al grund til at være tilfreds med resultatet af det første Mackie Symposium.

Thomas Riis